

SAYI 39 • 2012

OSMANLI ARAŐTIRMALARI
THE JOURNAL OF OTTOMAN STUDIES

*Other Places:
Ottomans traveling, seeing, writing, drawing the world*

A special double issue [39-40] of the
Journal of Ottoman Studies / Osmanlı Araştırmaları

Essays in honor of
Thomas D. Goodrich

Part I

Misafir Editörler / Guest Editors
Gottfried Hagen & Baki Tezcan

İSAM

Venedikli kişileri örnek olarak seçmek suretiyle yeniçağın başlarında kimliklerin belirli bir öz veya başlangıçtan beri var olan ve kesintisiz bir şekilde süregelen bir nitelikte olmadığını vurgulamıştır. Dursteler, bu bölümlerde verdiği örneklere dayanarak kimliğin siyasi sınırlarla zorunlu bir bağı olmadığını, dilsel, dini ve kültürel etkenlerin salt belirleyici olmadığını ifade ederek kitabında yeniçağ başlarında İstanbul'daki Venedik milletini neyin oluşturduğu sorusunun cevabının Venedik hukuku ve geleneğindeki gibi yalnızca ticari ve diplomatik bir çekirdekten ibaret olmadığını çok daha çeşitlilik gösterdiğini vurgulamıştır.

Yazarın savını kanıtlamak için oluşturduğu kademeli yapının son aşamasında ise sabitlemiş kimlik modelinden sıyrılarak Venedikliler ile Osmanlılar'ın ikili medeniyetler çatışması modeline oranla daha karmaşık ve farklı alanlarda etkileşim içinde oldukları ileri sürülmektedir. Bunun için kitabın son bölümü olan 6. bölümde millet ve kimlik tartışmaları, kültürel değiş tokuş ve bir arada var oluş olgularına bağlanarak ele alınmış. Yazar bu bölümde, Venedikli resmi görevliler ve Venedikli tacirlerin Osmanlı mevkidaşları ile ticaret, toplumsal ve kişisel ilişkiler, ibadet veya başka nedenler vesilesiyle nasıl ve ne şekilde temas kurduklarını örneklerle incelemiştir.

İstanbul'daki Venedikliler, yeniçağda Osmanlı-Venedik ilişkilerinin ve bu iki devletin ortak tarihinin birbirleriyle çatışma kadar bir arada var oluşun niteliklerini de taşıdığını ortaya koyan bir eser. Bu açıdan, hem Akdeniz dünyasının yeniçağdaki çok kültürlülüğü ve her açıdan çok katmanlı olma özelliğinin vurgulandığı bir çalışma olarak dikkat çekici.

Hikmet Nazlı Pişkin

Thomas S. Kidd,

American Christians and Islam, Evangelical Culture and Muslims from the Colonial Period to the Age of Terrorism

Princeton University Press, 2009. xx+201 s.

Günümüze dek İslâm'ın terörle ilişkilendirilmesi sorununa dair özellikle 11 Eylül sonrasında farklı perspektiflerden pek çok eser yayınlanmıştır. Thomas S. Kidd'in eserinin bu geniş literatüre katkısı, Amerika'daki İslâm algısının ikiz kulelere yapılan saldırı sonrasında başlamayıp, bu algının daha eski, tarihi temelleri olduğunu göstererek bir yeni bakış açısı daha sunuyor olmasıdır.

Baylor Üniversitesi Tarih Bölümünde öğretim üyeliğini devam ettiren ve genel itibariyle Amerika'da din konusunda araştırmalar yapan Kidd, söz konusu eserinde, 18.yy.'da İslâm ülkelerinde sürdürülen Amerikan misyon faaliyetlerinin saiki denilebilecek geniş bir reddiye literatürünü detaylı bir şekilde incelemektedir. Kidd'in bu çalışmasındaki tezi, söz konusu eserlerdeki iddiaların, 11 Eylül sonrasında İslâm aleyhinde yazılan eserlerdeki iddialarla hemen hemen aynı olduğudur. Kitabı ilginç kılansa, bu literatürün Müslüman bir düşünür tarafından değil, kendisini dindar bir Protestan Hıristiyan olarak tanımlayan bir akademisyen tarafından tanıtılıyor olmasıdır.

Kidd'e göre, Humphey Prideaux'un 1697'de Londra'da yayınlanan *The True Nature of Imposture, Fully Displayed in the Life of Muhammed* isimli meşhur eseri Amerika'da 18.yy.'da revaç bulmuş ve Baptist Kilisesinin 'uyanışı'na sebep olmuştur. Böylece Amerika'da İslâm üzerine reddiye türünde eserler yazılmaya başlanmıştır. Bu çalışmalarda aşırı ve ileri düzeyde tahkir içeren ifadeler dikkati çekmektedir. Genel itibariyle konular, İslâm'ın şeytanî kaynaklı ve şiddete meyyal bir din olduğu, Hz. Muhammed'in şehvet düşkünü olmakla birlikte tabilerini cennet vaadi ile savaşa teşvik ettiği, vahiy alırken bir melekle değil, şeytanla muhatap olduğu, Türklerin kutsal kitapta bahsedilen Yecüc ve Mecüc oldukları gibi meseleler etrafında şekillenmektedir.

Eser, yukarıda bahsedilen konuların yanı sıra, hususan Samuel Zwemer¹ ekşininde İslâm ülkelerinde gerçekleştirilen Amerikan Misyonerlik faaliyetleri, Arap-İsrail krizinin Amerika Protestan Kilisesi'nde yorumlanış biçimi ve yansımaları, krizin İslâm-Hıristiyan ilişkilerine etkileri, Amerika'da İslâm denildiğinde ilk akla gelen Muhammed Alexander Webb, Elijah Muhammed, Malcolm X [Malik (Malcolm Little) eş-Şahbaz] gibi isimler ve bu kişilerin toplumdaki etkileri, günümüzde Amerika'da bulunan Müslümanlara Hıristiyanların tepkileri ve 11 Eylül sonrası Amerika'da İslâm-Hıristiyanlık ilişkilerini de ele almaktadır.

Kitapta dikkati çekebilecek bir diğer mesele de bugünlerde çokça tartışılan Ermeni meselesidir. Konunun kitabı ilgilendiren kısmı ise, o dönemde İslâm ülkelerinde çalışmalarına devam eden Amerikan Misyonerlerinin, olaylara Türklerde bulunması muhtemel bir Hıristiyan nefretinin sebep olduğu endişesidir. Önceleri Jön Türklerin bölgeye dini özgürlük getirebileceği ümidini taşıyan Zwemer de yazara göre soykırımı sebep olmalarından dolayı hayal kırıklığı yaşayacaktır. (s. 65) Daha sonra ABCFM'DE (Dış Ülkelerdeki Amerikan Misyon Yetkili Heyeti) Van ilinde çalışan Doktor Clarence Usser, gözlemleri sonrasında soykırımdan Türk

1 Amerikan misyonunun en önemli isimlerindendir. Kendisi aktif olarak faaliyetlere katılmakla kalmamış, pekçok yazılı eser de bırakmıştır. Bunların yanı sıra *Muslim World* dergisinin ilk editörlüğünü de üstlenmiştir.

halkının değil, Türk hükümetinin sorumlu olduğunu ifade edecektir. Tartışma büyüyecek, Misyon Heyeti'nin kurucu başkanı James Barton Ermeni soykırımının Hıristiyanlık-İslâm çatışması ile ilgisi olması durumunda sorunun asla çözülemeyeceğini ve bunun tam bir medeniyetler çatışması olduğunu ileri sürecektir. Tartışmalar olgunlaştıkça soykırımın dini değil, siyasi temelli olduğu kanaatine varılacak ancak maalesef tartışmalardaki bu ayrımlar Amerikan gazetelerine yansımayaacaktır.(s.69-71)

Eserin ele aldığı reddiyeler ve içerikleri meselesine ileriki bölümlerde 11 Eylül sonrası yazılanlar da dahil edilmektedir. Bunların bir kısmı da Müslüman iken daha sonra din değiştirerek Hıristiyan olan yazarların çalışmalarıdır. 11 Eylül olaylarından sonra en çok öne çıkan reddiyelerden biri de ailesi Türkiye'den gelerek Ohio'ya yerleşmiş, kendileri bu eyalette büyüyen Emir ve Ergün Caner kardeşlerin kitaplarıdır. Emir Caner Teksas'ta Soutwestern Baptist İlahiyat Fakültesi'nin dekanı, Ergün Caner ise Virginia'da Liberty Baptist İlahiyat Fakültesi'nin dekanıdır. *'Unveiling Islam'* isimli kitapları 11 Eylül olaylarından sonra yüz bininci baskıyı aşmıştır. (s.147-148) Caner kardeşlerin kitapları da yazarın iddiasını doğrular nitelikte ve üç asır önceki İslâm algısının aynı olduğunu gösterir şekilde genel itibarıyla Hz. Muhammed'in karakteri hakkındaki suçlamalar, İslâm'ın şiddete meyyal ve şeytani kökenleri olan bir din olduğu gibi iddialar içermektedir. Eserde 11 Eylül sonrasında yazılan diğer din değiştiren Müslümanların kitaplarının da dahil olduğu diğer reddiye örneklerini görmek mümkündür.

Akıcı üslubu, konuları sistematik bir biçimde ele alışı, objektif metodu ve akademik yeterliliğiyle iyi bir çalışma olarak düşünülebilecek bu eser, Amerika'da din tarihi, Batıda İslâm algısı, misyonerlik faaliyetleri, İslâm'a karşı yazılan reddiyeler, Amerika'da İslâm gibi meseleleri konu alan çalışmalara özellikle bibliyografya anlamında ciddi katkı sağlayabilecek bir kaynak eser niteliğindedir.

Feyza Saçmal

Roderick Cavaliero,

Ottomania. The Romantics and the Myth of the Islamic Orient,

London: I. B. Tauris, 2010, 252s.

Avrupa'da öncelikle "düşmanı tanıma" dürtüsüyle başlayan, daha sonraları ise Doğu üzerinde hakimiyet kurma isteğiyle bağlantılı bir seyir izleyen oryantalist